

KAMMARRÄTTEN
I STOCKHOLM
Rotel 054

INKOM: 2021-08-28
MÅLNR: 4900-21
AKTBIL: 3

2021-08-27

Till

Kammarrätten i Stockholm

Avdelning 5

Mål 4900-21 – Adolf Fredriks församling ./ Länsstyrelsen i Stockholms län

Församlingen fullföljer härmed sitt överklagande och sin ansökan om prövningstillstånd.

Yrkanden

Församlingens yrkanden enligt överklagandet den 28 juni 2021 vidhålls.

Omständigheter och bevisning som åberopas

Församlingen åberopar de omständigheterna och den bevisning som åberopades vid förvaltningsrätten. Denna refereras inte här, utan församlingen utgår från att kammarrätten noggrant tar del av alla handlingar i förvaltningsrättens akt.

I det följande kommer dock församlingen att något utveckla och komplettera sin talan.

Skäl för överklagandet:

Adolf Fredriks församling har ansökt om tillstånd enligt 4 kap. 3 § kulturmiljölagen att göra vissa ändringar i uppställningen av kyrkbänkarna i Adolf Fredriks kyrka. Det föreligger goda skäl för de sökta ändringarna. Denna motiveras av starka liturgiska och teologiska skäl och behov, men är också nödvändig av ekonomiska skäl. Adolf Fredriks församling kämpar som ägare av en kyrka av ”katedralskaraktär” i kombination med påtagligt vikande medlemsantal med stora ekonomiska problem. För att klara ekonomin är det därför viktigt att församlingen kan hyra ut kyrkorummet till seriös intäktsbringande verksamhet i form av konserter och likande.

Ändringarna är reversibla

De sökta ändringarna är fullt reversibla. Till stöd för sin talan åberopar församlingen särskilt HFD 2020 ref. 6 II och vad HFD anför om hur sådana avvägningar som är aktuella i nu föreliggande mål skall utföras. Förvaltningsrätten har uppmärksammat dessa rättsfall, men läst och tillämpat de principer som HFD lagt fast skall gälla helt fel. Förvaltningsrätten har inte tillämpat de riktlinjer som HFD slagit fast i HFD 2020 ref. 6 II på ett korrekt och lojalt sätt.

Förvaltningsrättens bevisvärdering

Rätten till rättvis rättegång är numera grundlagsfäst (2 kap. 11 § andra stycket RF). Denna rätt är absolut och gäller i alla rättegångar vid alla svenska domstolar.

Rätten till rättvis rättegång innebär bl.a. att parterna i en rättegång skall vara likställda och ingen part skall ges några icke sakligt motiverade privilegier vid bevisvärderingen. Detta gäller också i detta mål. Det är härvid att märka att det inte finns någon lagregel eller något prejudikat från HFD som innebär att en domstol som överprövar ett länsstyrelsebeslut enligt kulturmiljölagen (1988:950) vid sin bevisprövning skall presumera att länsstyrelsens överklagade beslut är korrekt i sak. Denna fråga skall i stället prövas förutsättningslöst.

Länsstyrelsen har i detta fall inte åberopat någon särskilt bevisning till stöd för sitt beslut. Av de tre personer som medverkat vid länsstyrelsens slutliga handläggning av det överklagade beslutet saknar två personer helt fackkompetens på kulturmiljöområdet. T.f. enhetschefen Barbro Rohdin är enligt de uppgifter som hon själv lagt ut på internet enhetschef för länsstyrelsens enhet för diarium och arkiv samt för länsstyrelsens enhet för ekonomijuridiska frågor och Ulla Jarnås är länsjurist. Handläggaren Maria Legars är antikvarie men är inte certifierad för bedömning av kulturvärden enligt Boverkets föreskrifter och allmänna råd (BFS 2011:15) om certifierad som sakkunniga avseende kulturvärden.¹

Den konsekvensanalys som församlingen åberopat som bevisning vid förvaltningsrätten är däremot utförd av en person som är certifierad enligt BFS 2011:15, antikvarien Jan Perotti. Perotti är certifierad av Boverket med högsta behörighet, behörighet K för kontroll av kvalificerad art.

Förvaltningsrätten har i den överklagade domen helt förbigått de detaljerade bedömningar som gjorts av Jan Perotti och i stället upprätthållit den bedömning som gjorts av Maria

¹

Samtliga certifierade personer finns förtecknade på Boverkets hemsida.

Legars, som inte har samma dokumenterade och certifierade kompetens när det gäller att bedöma kulturvärden. Det är svårt att se att förvaltningsrätten med något mått mätt kan sägas ha behandlat parterna som likställda i vid den rättegång som förevarit där.

Det vägrade tillståndet innebär en rådighetsinskränkning

Adolf Fredriks församling är rättsligt ett enskilt rättssubjekt. Det innebär att församlingen har grundlagsskydd för sin egendomsrätt enligt 2 kap. 15 § RF. Egendomsskyddet gäller enligt regleringen i RF inte bara vid expropriativa ingrepp utan också vid rådighetsinskränkningar.

Det vägrad tillståndet innebär en rådighetsinskränkning. För att en sådan skall vara godtagbar krävs till att börja med att den tillgodoser ett ”angeläget allmänt intresse”. Församlingen anser att det redan här brister. Härutöver skall enligt vägledande domar från både HFD och HD en proportionalitetsbedömning göras och redovisas i tre steg; ändamålsenlighet, nödvändighet och strikt proportionalitet. Här brister också både länsstyrelsens beslut och förvaltningsrättens dom.

Det är länsstyrelsen som har bevisbördan för att förutsättningar för en rådighetsinskränkning föreligger, inte församlingen som skall visa att förutsättningar inte föreligger. Enligt församlingens mening har inte länsstyrelsen övertygande visat att kyrkans kulturhistoriska värde minskas eller att utseende och karaktär förvanskas på ett sätt som gör att tillstånd till de sökta åtgärderna skall nekas. Däremot har församlingen genom den sakkunnigbevisning som förebringats genom konsekvensanalysen den 30 september 2020 av antikvarien Jan Perotti, som är certifierade av Boverket för kontroll av kulturvärden i den högsta behörighetsklassen (”kvalificerad bedömning”), visat att det sökta tillståndet bör lämnas.

Ytterligare utveckling av talan

Precis som förvaltningsrätten skriver behöver bedömningen av en åtgärd inte vara lika strikt om en åtgärd är möjlig att på ett eller annat sätt återställa, när det i övrigt finns tillräckliga skäl för att tillåta den. Att de sökta åtgärderna är reversibla framgår av utredningen i målet.

Förvaltningsrätten för också ett felaktigt resonemang om ursprunglighet. Som framgår av ingiven ansökan och överklagandet har bänkuppställningen i kyrkans främre del ändrats vid flera tillfällen och i sin ursprungliga utformning fanns ett antal bänkar riktade mot altaret. Det historiska utförandet har alltså tvärtemot vad förvaltningsrätten felaktigt skriver i sin dom förändrats och det är inte korrekt som förvaltningsrätten skriver att bänkuppställningen funnits sedan kyrkan invigdes.

Också andra förändringar av kyrkorummet har genomförts under kyrkans historiska existens.

Förvaltningsrätten medger att den nuvarande uppställningen utgör ”vissa olägenheter” men gör avvägningen att länsstyrelsens ståndpunkt väger tyngre. Att den nuvarande bänkuppställningen försvårar att gudstjänster firas på ett sätt som ligger i tiden och att församlingen tappar förrättningar och därmed delar av de intäkter som är en förutsättning för bevarandet av kyrkobyggnaden har inte alls vägts in i förvaltningsrättens beslut.

Församlingen har i enlighet med regelverket anlitat antikvarisk expertis som i huvudsak godkänt församlingens förslag. Också välrenommerade kyrkoarkitekter har tidigare varit inkopplade på ärendet.

Högsta förvaltningsdomstolen dom i HFD 2000 ref. 6 II rör en situation som är snarlik den nu aktuella. Det finns därför skäl att citera följande från denna dom som skall vara vägledande för rättstillämpningen:

24. Pastoratet har framhållit att altarringen inte längre fyller någon funktion i församlingens gudstjänstliv och att det utrymme som frigörs i koret genom att altarringen inte sätts tillbaka är nödvändigt med hänsyn till hur församlingen numera utformar olika gudstjänster.

25. För att kyrkobyggnaden ska kunna brukas och fylla sin funktion är det enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening viktigt att gudstjänsten kan anpassas till moderna behov. Att en åtgärd är avsedd att tillgodose liturgiska behov bör tillmätas särskild vikt vid intresseavvägningen.

26. Mot detta intresse ska ställas att kyrkobyggnaden har, vilket är ostridigt i målet, ett högt kulturhistoriskt värde.

27. Att inte sätta tillbaka altarringen, som tillhör den ursprungliga fasta inredningen, påverkar upplevelsen av symmetrin i koret, liksom den samgestaltning som altarringen och altaruspsatsen är avsedd att utgöra.

28. Det måste dock beaktas att åtgärden inte är oåterkallelig. Det är alltså möjligt att i en framtid återställa altarringen om så anses påkallat.

29. Högsta förvaltningsdomstolen finner att pastoratets intresse av att gudstjänsten kan utformas på ett sätt som svarar mot dagens behov väger tyngre än det allmännas intresse av att bevara kyrkobyggnadens kulturhistoriska värde intakt. Överklagandet ska därför bifallas.

Slutligen vill Adolf Fredriks församling föra ett resonemang om begreppen ”det allmännas intresse” mot ”församlingens eller pastoratets intresse”.

Begreppen tar givetvis sin utgångspunkt i juridiken men intresset för att kunna använda Adolf Fredriks kyrka på ett ändamålsenligt sätt sträcker sig långt utanför församlingen, de 4 000 församlingsmedlemmarnas intresse. Förrättningar i kyrkor besöks av långt fler än församlingens medlemmar.

Minneshögtider, konsertarrangemang, föredrag och framträdanden m.m. gör att också användningen av kyrkorummet är det allmännas intresse.²

Dop, bröllop och begravningar bevistas på samma sätt av långt fler än församlingsmedlemmar eller ens medlemmar i Svenska kyrkan. Samma sak gäller konsertevenemang.

Syn

Församlingen ifrågasätter mot bakgrund av regleringen i 8 § förvaltningsprocesslagen att förvaltningsrätten dömt i målet utan att rätten hållit syn i målet.

Församlingen anser att det finns skäl att hålla syn i målet, men överlåter till kammarrätten att bedöma om detta är nödvändigt för att församlingens överklagande skall kunna bifallas.

Skäl för prövningstillstånd

Skäl för prövningstillstånd föreligger för det första då det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till. Förvaltningsrättens dom avviker från den rättstillämpning som Högsta förvaltningsdomstolen i HFD 2020 ref. 6 II lagt fast skall gälla i en situation liknande den nu aktuella.

Skäl för prövningstillstånd föreligger för det andra då det inte utan att prövningstillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till. Förvaltningsrätten har i strid mot 8 § förvaltningsprocesslagen inte hållit någon syn, vilket är det vanliga i mål av aktuellt slag oavsett om detta yrkas eller inte. Även mark- och

² Som ett talade exempel för att starka skäl talar för att församlingens ansökan bör bifallas kan nämnas att vid det stora minnesarrangemang som hölls i Adolf Fredriks kyrka för några år sedan efter terrordådet på Drottninggatan med bl.a. HM Konungen och statsministern närvarande tvingades dessa, för att ändå få en framskjuten placering i kyrkorummet, att sitta på de felställda bänkarna. Detta väckte berättigad och negativ uppmärksamhet bland många andra besökare.

miljödomstolarna håller regelmässigt syn när bedömning skall göras av kulturmiljövärden enligt i plan- och bygglagen (2000:900).

Avslutning

Med länsstyrelsens, av förvaltningsrättens upprätthållna, inställning och rättstillämpning, kommer Adolf Fredriks kyrka successivt att förvandlas från en levande gudstjänstlokal till ett kyrkohistoriskt museum, ett museum finansierat inte av länsstyrelsen utan av församlingen och dess medlemmar. Det har aldrig varit meningen att 4 kap. kulturmiljölagen skall leda till detta och det finns inte heller något stöd för detta i HFD:s prejudikat i anslutning till 4 kap. KML.

Med hänvisning till ovanstående yrkar Adolf Fredriks församling att Kammarrätten i Stockholm medger prövningstillstånd samt beviljar församlingens begäran om att få göra de begränsade ändringar av bänkuppställningen i Adolf Fredriks kyrka som har begärts.

Stockholm som ovan

ADOLF FREDRIKS FÖRSAMLING

Anders Jörle

Kyrkorådets ordförande

Annika Millde

Kyrkoherde